

کانال خط مشی گذاری ایرانی

مدل های خط مشی گذاری و تحلیل خط مشی در بخش عمومی

بخش یازدهم

به نام خدا

مدل های خط مشی گذاری و تحلیل خط مشی در بخش عمومی

بخش یازدهم

۱۷- مدل مثلث آهنین

۱۷- مدل مثلث آهنین

خط‌مشی گذاری فرآیندی است که نتیجه تعامل گروه‌هاست. افراد به نسبت گروه‌ها تأثیر کمتری بر روی خط‌مشی گذاری دارند. جز اینکه این گونه افراد از طریق گروه‌های عضو یا نهادهای مسئول اقدام نمایند. مدل مثلث آهنین نیز خط‌مشی‌ها را حاصل تعامل سه رأس یک مثلث تحت عنوان مثلث آهنین می‌داند که در مراحل مختلف با هم تعامل و ارتباط داشته و نهایتاً حاصل کار، خط‌مشی‌ها و تصمیماتی است که باید در سطح جامعه به اجرا درآیند. تأثیر گروه‌ها و رؤس مثلث، نحوه کنش و واکنش آنها، حمایت و یا مخالفتشان با خط‌مشی‌ها و نظرات سایر ابعاد بستگی به اندازه گروه، اثربخشی سیاسی و منابع مالی آن دارد.

مدل مثلث آهنین برای بررسی چگونگی خط‌مشی گذاری در بخش کشاورزی طراحی و ارائه شد. در این مدل، یک سازمان یا مرجع خاص به طور مطلق و همیشگی در کار خط‌مشی گذاری دخیل نیست. گرچه ممکن است در یک یا چند مرحله تأثیر بیشتری از خود به جای بگذارد یا به صورت ظاهر نقش تعیین‌کنندگی داشته باشد، مانند نقش پارلمان در تصویب و قانونی نمودن خط‌مشی‌ها. در واقع نتیجه نحوه و کیفیت ارتباط بین سه نقطه قدرت و رأس‌های مثلث است که خط‌مشی گذاری را شکل می‌دهد و خط‌مشی‌ها را به وجود می‌آورد. این مثلث سه نقطه قدرت را در سه رأس خود به عنوان مجریان، مجلس و واسطه‌گری‌ها نشان می‌دهد که دائماً در حال تعامل و ارتباطند. این تعامل و ارتباط، با کاربرد فنی تشخیص و ادراک مسأله، جستجوی روش‌های بررسی مسأله و یافتن راه‌حل‌ها و مشروعیت بخشیدن به خط‌مشی‌های قانونی شده و نحوه نظارت به آن سروکار دارد. این گروه‌ها ممکن است طرح‌های متفاوتی داشته باشند که مربوط به یک مرحله از کار مانند سازوکار تشخیص مسأله باشد و یا اینکه حل مسأله را تحت تأثیر قرار دهد. این مدل، گروه‌های رسمی درگیر خط‌مشی گذاری را در جریان دخیل می‌داند و آنها را به عنوان سه نقطه قدرت در سه رأس مثلث جای داده است که عبارتند از:

شاخه مجریان

مجریان، مقامات رسمی درگیر خط‌مشی هستند که غالباً در حوزه‌های خاص خط‌مشی عمومی جهت رسیدگی به مسأله شکل‌گیری خط‌مشی حرفه‌ای عمل نموده و حتی از تخصص بیشتری برخوردارند. اینها بوروکرات‌های سازمانی هستند که اطلاعات پایه و قانونی را ایجاد نموده و حتی آنها را در اختیار مجلس قرار می‌دهند. در بسیاری از اوقات، گروه‌های رسمی تشخیص مسأله یا شناسایی آن وابسته به رأس مثلث می‌باشند. مانند گروه حسابرسی و تشخیص مسائل مالی یا شورای اقتصاد. البته نمونه دیگر این مؤسسات مانند دیوان محاسبات است که در جمهوری اسلامی ایران وابسته به مجلس شورای اسلامی است و به عنوان ابزار نظارت غیرمستقیم قوه قانون‌گذاری عمل می‌کند. شاخصه مجریان وظیفه پاسخگویی به مسائل و مشکلات خط‌مشی‌ها را نیز بر عهده دارند. مجریان شامل وزیر، مدیران مؤسسات مرتبط و وابسته یا مدیران بودجه و مالی می‌شود.

مجلس

قرار گرفتن مجلس در رأس مثلث، تأکید بر قدرت قوه قانون‌گذاری است. مجلس به عنوان یک نقطه قدرت در خط‌مشی‌گذاری، هم از جنبه نقش داشتن در دستور کار، شکل‌گیری خط‌مشی و بهبود بخشیدن به وضع خط‌مشی‌ها اقتدار موجود را اعمال می‌نماید و هم از جنبه بررسی و نظارت بر قانون‌گذاری و نحوه اجرا و بررسی تأثیرات خط‌مشی با سایر رأس‌های مثلث در تعامل است. کمیسیون بودجه، مرکز تحقیق و بررسی خط‌مشی‌ها و مراکز پژوهشی وابسته به مجلس، نقش بارزی در به کارگیری اقتدار مجلس در فرایند خط‌مشی‌گذاری دارند.

واسطه‌گری نهایی

واسطه‌گران همان رهبران سازمان‌های کلیدی مرتبط با خط‌مشی هستند که درون جامعه مشغول فعالیتند و می‌توانند به واسطه ارتباط با تولید و مصرف و دریافت و تشخیص نیازهای عمومی مردم در جریان خط‌مشی‌ها

دخالت نمایند. این گروه اگر نمایندگان حرفه‌ای باشند در شناسایی مسائل عمومی و تهیه دستور کار نقش مهمی ایفا می‌کنند و البته، چون گرایش خاص و محدودی را دنبال می‌نمایند اظهار نظر و دخالت آنها محدود به خط‌مشی خاص و جزئی می‌باشد. برای مثال، خانه سینما و یا انجمن هنرمندان در خط‌مشی‌ها و حل مسائل مربوط به امور هنری دخالت و اظهار نظر می‌نماید، همان‌طور که خانه کشاورز یا انجمن صنفی صادرکنندگان محصولات کشاورزی در محدود مسائل کشاورزی و یا امور صادراتی آن دخالت می‌کند. با این حالت، مدل مثلث آهنین به سمت و سوی مدل دولت بخشی گرایش پیدا می‌کند. در آن صورت جریان سیاسی دولتی، گروه‌های حرفه‌ای، کارآفرینان و خط‌مشی‌ها را شامل می‌شود.

اگر واسطه‌ها، از مجموعه گروه‌های ذی‌نفوذ، ذینفع، گروه‌های اجتماعی و غیردولتی باشند و مجلس و مجریان از زاویه دید این گروه، مسائل عمومی را شناسایی نموده، تشخیص داده و مراحل خط‌مشی‌گذاری را طی نمایند، مدل مثلث آهنین به سمت جامعه مرکب پیش می‌رود. جامعه مرکب، گروه‌های صاحب نفوذ مختلف با یکدیگر وارد مذاکره و چانه‌زنی می‌شوند و همین‌طور با کسب حمایت‌های سیاسی مجریان و مجلس، مسأله عمومی را طرح نموده و برای حل مسأله در جهت تصویب پیشنهادات خود تلاش می‌کنند.

طبق مثلث آهنین، خط‌مشی‌ها در درون مثلث آهنین شکل می‌گیرند و به تصویب می‌رسند، عوامل قانونی تعیین می‌شوند، مقررات اداری ابلاغ گردیده و اجرا می‌شوند. مدل مثلث آهنین ابتدا در زمینه کشاورزی و بعد از آن در زمینه خط‌مشی‌گذاری عمومی از جمله مسکن، بهداشت، حمل‌ونقل، امنیت، دفاع و... به کار گرفته شد.

کنگره

مجریان

واسطه‌ها

مدل مثلث آهنین در خط‌مشی‌گذاری